

UTILIZAREA MIJLOACELOR AUDIO-VIZUALE ÎN PREDAREA-ÎNVĂȚAREA GEOGRAFIEI

Gheorghe APOSTOL, *profesor de geografie, grad did. II,
Colegiul Pedagogic „Ion Creangă” din Bălți*

Summary: *The usage of audio – visual means contribute to an active learning and to the forming of the geographical thinking; the forming of pupils’ intellectual abilities, the development of psychical/mental capacities and features, such as: motivation through stimulating the cognitive reasons or the forming of affective features which lead to cognitive satisfaction, the joy of solving the learning situations, the attraction for geography.*

Teachers' continuous development in the problem of using the audio – visual means is necessary and should start in the initial stage of their formation in higher education, as for children – even in the primary stage cycle.

Key-words: *geography, use, audio-visual aids, lesson, advantages/disadvantages.*

Principiul intuitiv constituie un principiu de bază al învățării, indiferent de treptele de învățământ, pornindu-se de la ideea că elevii trebuie să aibă un suport perceptibil și observabil după care să-și formeze reprezentarea corectă, durabilă a obiectelor și fenomenelor din natură.

Elevii nu știu să observe, ei trebuie dirijați să desprindă din obiecte și fenomene esențialul, dar și particularul acestora sau specific lor. Nu este suficient să primești, să mănuiesti, să guști, să pipăi, să cântărești pentru a obține o cunoștință științifică, ci trebuie să fie sesizate relațiile cauzale, problematizate care au condus la această stare. [Tomescu 1998: 25]. Pentru a efectua aceste acțiuni corect este nevoie de un șir de mijloace de învățământ care facilitează munca profesorului și înțelegerea copilului.

Mijloacele audio-vizuale cuprind ansamblul de materiale pe care s-a stocat informația și echipamentele tehnice care redau imagini și sunete pentru o recepționare colectivă sau individuală, pe cale vizuală, auditivă sau pe ambele concomitent. [Dulamă 2007 : 257].

Se știe prea bine că informația prezentată în format audio-vizual are un procent înalt de însușire și memorizare decât celelalte tipuri. Cunoașterea umană se fundamentează pe aserțiunea lui Locke: „nimic nu există în intelect dacă mai întâi nu ar exista în simțuri”. Psihologia contemporană acreditează teza conform căreia cunoașterea se produce pe traiectul inductiv, de la concret spre abstract, dar și pe cel deductiv, de la abstract la concret. Cunoașterea intuitivă se efectuează direct, prin intermediul analizatorilor, asupra obiectelor și fenomenelor. Intuiția se clădește pe un suport concret, dar care nu întotdeauna este palpabil în sens fizic. Pe baza materialului audio-vizual, elevul ajunge la abstractizări. Gândirea abstractă este mai mobilă, mai independentă și mai operantă pentru clase variate de fenomene, dar pentru a gândi abstract, elevii trebuie să fi trecut treapta operării directe cu obiecte sau cu imagini ale acestora.

Prezentarea materialului intuitiv nu este un scop în sine, ci un mijloc de învățare eficientă, organizată, dirijată, sistematică, activă, corelată cu interesele și trebuințele elevului. Elevii nu știu să observe, ei sunt învățați să vadă și să desprindă din obiecte și fenomene esențialul, dar și specificul, particularul. Nu este suficient să privești, să mănuiesti, să guști, să pipăi, să cântărești obiectele pentru a obține cunoștințe științifice despre realitate, ci este necesar să sesizezi esențialul. Obiectele nu-i instruiesc singure pe elev, ci profesorul instruiește cu ajutorul acestora, prin orientarea gândirii și interpretării.

În categoria mijloacelor audio-vizuale intră următoarele categorii [Dulamă 2007, p. 257].

Mijloacele audio-vizuale	Mijloace tehnice de transmitere și receptare vizuală	Retroproiectorul pentru folii transparente; Epiproiectorul pentru materiale cu suport opac, fotografii, scheme, desene; Epidiiscopul pentru epiproiecție și diaproiecție; Proiectorul pentru diapozitive și diafilme; Aspectarul, aspectomatul și diastarul pentru diapozitive; Aparatul de filmat pentru filme mute.; Cineproiectorul; Documatorul pentru citit microfilme.
--------------------------	--	--

Mijloace tehnice de transmitere și receptare auditivă	Radioul pentru emisiuni în direct; Picupul pentru înregistrări pe discuri; Casetofonul pentru casetele audio; Magnetofonul <i>pentru</i> benzi magnetice.
Mijloace tehnice audiovizuale	Proiectorul pentru filme; Videocasetofonul; Televizorul pentru emisiuni, filme; Camera video pentru înregistrări video; Computerele pentru multimedia, Internet etc.; CD-player; DVD-player; Simulatoare.

Din categoriile date de mijloace audio-vizuale cele mai eficiente la lecțiile de geografie ar fi filmele. Utilizarea filmelor în activitatea didactică oferă o mulțime de avantaje deoarece:

1. permit cunoașterea unor spații terestre îndepărtate, inaccesibile în condiții obișnuite (continente, țări, munți, etc.) sau a unor corpuri cosmice;
2. prezintă fapte și evenimente petrecute cu mult timp în urmă (formarea munților);
3. prezintă desfășurarea proceselor naturale și componentele mediului în mișcare, fiind una dintre cele mai eficiente posibilități de explicare a unor cunoștințe abstracte, a unor legi, a cauzelor care determină apariția unor fenomene (teoria tectonicii globale). Prin utilizarea unor procedee de accelerare fenomenele care se produc lent sunt condensate (mișcările orogenetice, epirogenetice, evoluția mediului pe Terra), iar prin procedeele de încetinire a mișcării, fenomenele care se produc rapid sunt „încetinite”, cum sunt cutremurele, fapt ce facilitează înțelegerea;
4. permit cunoașterea unor fenomene periculoase (erupții vulcanice, inundații, avalanșe, prăbușiri), a unor procese ireversibile, efemere, costisitoare sau imposibil de provocat în laborator;
5. prezintă corpuri de dimensiuni foarte mari ca, de exemplu, Soarele, sau foarte mici.

Filmele integrate în produse multimedia oferă noi avantaje:

1. prin butonul „stop” sau „pauză” se poate opri derularea filmului la o anumită imagine pentru a fi observată mai bine;
2. prin butonul „play” se pornește derularea filmului;
3. prin sistemul de săgeți (dreapta, stânga) filmul este derulat mai rapid la o altă secvență situată spre începutul sau spre finalul filmului;
4. filmele documentare sunt îmbunătățite prin:
  - 4.1 introducerea unor linii pentru a marca falii, căi de comunicație, limite administrative;
  - 4.2 introducerea unor denumiri proprii pentru a marca localizarea unor orașe, unități de relief, unități hidrografice etc.;
  - 4.3 introducerea unui text peste imagine pentru a clarifica mesajul filmului,
5. filmele de animație prezintă aspecte care nu pot fi observate de către om în natură (de exemplu, interiorul Pământului).

Filmele integrate în produse multimedia prezintă și unele dezavantaje:

- A. Filmele sunt proiectate doar pe o parte din ecran (circa un sfert din ecran), fapt ce împiedică vizionarea lor de la distanță mare și de către grupuri mari de elevi (de exemplu, o clasă de elevi);
- B. Autorii filmelor prezintă uneori informații prea puține pentru ca elevii să înțeleagă fenomenul din punct de vedere științific. Profesorului, în funcție de nivelul său de competență, îi revine rolul de a completa informațiile și de a clarifica

conținutul prezentat pentru ca elevii să nu rămână doar la cunoașterea aspectelor vizibile, ci și a cauzelor și condițiilor;

C. Multe filme au sonorul în limba engleză/rusă și nu toți elevii și profesorii cunosc aceste limbi.

După scopul vizat de film există:

- a. *Filmul-motivație* urmărește stimularea interesului elevilor pentru studiu, declanșarea trebuințelor de cunoaștere și acțiune.
- b. *Filmul-lecție* prezintă fenomenele, procesele și evenimentele în ordinea impusă de lecție și este structurat pe logica internă a acesteia, însă fără a se substitui lecției.
- c. *Filmul problemă* tratează doar o problemă din lecție care nu poate fi înțeleasă decât utilizându-se posibilitățile de investigare și de redare a fenomenelor lumii materiale. Filmul-problemă nu are introducere și încheiere. El este integrat în momentul impus de succesiunea problemelor care alcătuiesc lecția, nu înaintea acestora, pentru că n-ar fi înțeles și nici după ce problema respectiva a fost discutată pentru că și-ar pierde valoarea informațională.
- d. *Filmul-sinteză* se integrează numai la sfârșitul unui capitol sau temă după ce s-a parcurs problematica structurată în film, acesta având rol de recapitulare și de fixare.

Pentru a crește eficiența activității, profesorul trebuie să se documenteze asupra surselor în care poate găsi filme didactice și filme documentare (biblioteci, librării, internet etc.).

Este nevoie ca profesorul să vizioneze filmele disponibile pentru a cunoaște:

- tema și conținutul filmului;
- categoria (didactic, documentar, artistic, reportaj);
- calitatea și gradul de accesibilitate;
- durata;
- limba în care este realizat comentariul.

Pentru a forma o bancă de date, profesorul va întocmi lista filmelor vizionate în care, alături de informațiile menționate anterior, va specifica subiectul lecției și la ce clasă poate fi utilizat alături de unele indicații metodice. Filmele preluate din televiziune au avantajul că sunt titrate. Filmele preluate din rețeaua Internet sunt, de obicei, în limba engleză.

În momentul în care profesorul își propune să utilizeze un film într-o lecție, el va parcurge următorii pași:

Pasul 1: Alege competențele ce vor fi atinse prin vizionarea filmului de către elevi.

Pasul 2: Vizionează filmul pentru:

- a stabili corelația între conținutul filmului, obiectivele/subcompetențele și conținutul lecției;
- a nota sau a memora principalele probleme și succesiunea cadrelor;
- a stabili momentele în care se va întrerupe proiecția pentru explicații sau discuții cu elevii;
- a stabili dacă se renunță la comentariul existent pentru a-l înlocui cu explicațiile proprii;
- a alege metodele și tehnicile care vor fi folosite: observarea, explicarea, conversația euristică.

Pasul 3: Proiectează mental sau elaborează în scris comentariul care va fi realizat în timpul proiecției. Dacă se renunță la comentariul original al filmului, profesorul poate înregistra un alt comentariu, poate comenta în timpul vizionării, în funcție de întrebările și răspunsurile elevilor.

Pasul 4: Alege momentul din lecție în care va fi vizionat filmul.

Pasul 5: Stabilește durata vizionării (maximum 10-15 minute). Este preferabilă prezentarea unor filme scurte sau fragmentarea filmului în secvențe mici în alternanță cu discuții cu elevii.

Pasul 6: Verifică tehnica, în special dacă nu este utilizată frecvent: dacă există placă de sunet și boxe și acestea funcționează optim; dacă există software necesar pentru instalarea filmului de pe CD sau DVD.

Pasul 7: Face o probă a tehnicii în condițiile din timpul lecției pentru a avea siguranța că totul va decurge normal.

Pasul 8: Filmul sau secvența care va fi utilizată va fi proiectată de mai multe ori pentru a observa toate detaliile care pot fi valorificate în lecție, pentru a sesiza anumite lacune, pentru a face corelațiile necesare cu cunoștințele anterioare ale elevilor etc.

Pentru a integra eficient un film într-o lecție, profesorul va respecta câteva reguli:

a. Filmul va fi vizionat într-un moment optim din lecție:

- nu se începe lecția direct cu proiecția filmului pentru a ajunge timpul;
- nu va fi oferit ca o recompensă la încheierea lecției când elevii constată doar veridicitatea informațiilor expuse de profesor.

Se evită explicarea secvenței de către profesor, preferându-se formularea unor întrebări destinate elevilor pentru a identifica, a înțelege, a explica ceea ce au văzut. Pe baza imaginilor se deduce „fața ascunsă” a proceselor.

b. Dacă se utilizează comentariul original al filmului, profesorul nu va explica pe parcursul vizionării, deoarece elevii nu pot urmări simultan două comentarii, plus să observe și imaginile.

c. Profesorul poate face doar unele observații laconice în timpul proiecției, să anticipeze un moment important sau să dirijeze acel crescendo emoțional propriu anumitor filme. Unele filme au elemente stimulative în conținutul lor menite să orienteze atenția, să-i implice pe elevi în acțiune, să-i determine să compare, să analizeze sau să sintetizeze observațiile prilejuite de imaginile din film. În unele filme se formulează întrebări al căror răspuns urmează să fie dat imediat după oprirea proiecției sau la sfârșit, după reluarea întrebărilor.

Valorificarea filmelor și emisiunilor de la televiziune

Televiziunea este o sursă excelentă de informare și un factor educațional. Prin calitatea și atractivitatea emisiunilor, ea reprezintă un mijloc atractiv pentru elevi, un factor care concurează școala adesea mai puțin atractivă. Orientarea elevilor spre vizionarea anumitor filme sau emisiuni este susținută prin câteva argumente:

- cei informați se adaptează mai ușor la situații noi și au mai multe șanse în viață;
- o informație constituie o sursă de idei, o cale de urmat, un răspuns la o problemă.

Un profesor competent care își propune ca obiectiv să-i determine pe elevi să se informeze permanent va găsi strategiile adecvate. Pentru a schimba atitudinea elevilor față de școală și pentru a-i determina să selecteze în mod inteligent filmele și emisiunile de la televiziune, profesorul va discuta cu elevii. Intervențiile pedagogice privind valorificarea emisiunilor de la televiziune sunt orientate spre mai multe direcții:

- identificarea emisiunilor preferate de către elevi;
- vizionarea emisiunilor preferate de către elevi;
- discuții cu elevii despre emisiunile lor preferate (De ce le preferă?);
- discuții cu elevii despre emisiunile preferate ale profesorului (De ce le preferăm.?).
- propunerea vizionării anumitor emisiuni (filme documentare, știri, reportaje) și discutarea conținutului după vizionare;
- propunerea unor teme de efectuat care au ca suport o anumită emisiune.

Conținutul filmelor artistice ar trebui valorificat cu prudență, deoarece nu toate exemplele și explicațiile oferite sunt corecte din punct de vedere științific. Prin, evaluarea mesajelor transmise în unele scene din filme, elevii vor învăța să gândească critic și să valorifice experiențele altor persoane pentru a se adapta la mediu.

- Elevii nu obișnuiesc să urmărească buletinele meteorologice de la televiziune sau cele din ziare, prin urmare, ei pleacă de acasă fără umbrele atunci când se prognozează ploaie sau se îmbracă inadecvat. Pentru a conștientiza elevii de utilitatea unor informații oferite în mass-media, se poate propune următoarea situație de învățare.

Situație de învățare pe baza unei emisiuni vizionate la televiziune:

Obiectiv operațional: Pe parcursul situației de învățare elevii vor fi capabili să verifice corectitudinea prognozei meteorologice în interval de o săptămână oferită de un anumit canal de televiziune.

Sarcini de lucru: Formați grupuri de câte patru elevi. Fiecare grup va monitoriza emisiunile meteorologice prezentate de către un canal de televiziune (se specifică un canal pentru fiecare grup) timp de o săptămână. Veți lua notițe de:

- O emisiune în fiecare zi și veți urmări dacă prognoza efectuată se confirmă sau nu pentru localitatea de domiciliu. Săptămâna viitoare vom compara prognozele date de fiecare canal de televiziune pentru a le identifica pe cele mai corecte.

Utilizarea mijloacelor audio-vizuale contribuie la o învățare activă și de aici la formarea gândirii geografice și la formarea capacităților intelectuale ale elevilor, la dezvoltarea capacităților și trăsăturilor psihice cum sunt: *motivația*, prin stimularea motivelor cognitive (curiozitatea de a descoperi, de a înțelege, de a ști) sau formarea de *trăsături afective*, care vizează satisfacția cognitivă, bucuria redescoperirii adevărului, speranța rezolvării situațiilor de învățare, atracția pentru geografie.

Eficiența mijloacelor de învățământ, depinde nu numai de calitatea lor, ci, în primul rând, de modul cum sunt integrate în lecție.

Perfecționarea continuă a cadrelor didactice în problematica utilizării mijloacelor audio-vizuale, este necesară și trebuie să înceapă cu etapa inițială din perioada formării acestora în învățământul superior, iar la copii chiar din ciclul învățământului primar.

Referințe bibliografice

1. Tomescu, Viorica, *Metodica predării geografiei în gimnaziu și liceu*, Tipografia Universității din Craiova, 1998.
2. Maria Eliza, Dulamă, *Modele, strategii și tehnici didactice activizante*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2002.
3. Maria Eliza, Dulamă; Serafima, Roșcovan, *Didactica geografiei*, BONS OFFICES, Chișinău, 2007.